

*Pranešimas žiniasklaidai
2020 m. gruodžio 15 d.*

„Grigeo Klaipėda“ atsakingoms institucijoms pateikė tarptautinių ekspertų išvadas dėl žalos nustatymo

Kartono gamintoja „Grigeo Klaipėda“ praneša perdavusi Klaipėdos apygardos prokuratūrai, Aplinkos apsaugos departamentui bei Aplinkos apsaugos agentūrai užsienio ekspertų išvadas dėl galimai aplinkai padarytos žalos, kai į „Klaipėdos vandens“ kolektorių buvo leidžiamos nepilnai valytos nuotekos. Tyrimą dėl žalos atlyginimo parengė aplinkosaugos srityje veikianti tarptautinė bendrovė „TIG Environmental“. Remiantis jos išvadomis, „Grigeo Klaipėdos“ nuotekų paveiktas Kuršių marių plotas turėjo būti ribotas, o poveikis žuvims bei zooplanktonui nepadarytas.

„Bendrovė prisiima ir prisiims atsakomybę už savo veiklą, todėl siekdami nustatyti žalos aplinkai faktą ir mastą, savo iniciatyva konkurso tvarka atrinkome ir pasitelkėme tarptautinius ekspertus, kurie atliko ne vieną mėnesį trukusį ekspertinį tyrimą ir pateikė savo išvadas. Vos tik gavę medžiagą iš ekspertų, ją nedelsiant perdavėme atsakingoms institucijoms, kurios, tikime, toliau galės tęsti tyrimo eigai būtinus veiksmus“, – sako „Grigeo Klaipėdos“ vadovas Tomas Eikinas.

Jis pabrėžė, kad „Grigeo Klaipėda“ neturi reikalingų kompetencijų komentuoti ekspertų išvadų, todėl jų vertinimas ir buvo perduotas aplinkosaugos srityje dirbantiems profesionalams: „Mes tik užsakėme, teikėme duomenis ir dokumentus ekspertams, persiuntėme ekspertų tyrimo ataskaitą ir jos pagrindu padarytas išvadas. Esame pasirengę kartu su „TIG Environmental“ ekspertais atsakingoms institucijoms tiesiogiai jas pristatyti bei atsakyti į kylančius klausimus“.

Balandžio-spalio mėnesiais Kuršių marių vandens būklei galimos žalos „Grigeo Klaipėdos“ iš dalies apvalytomis nuotekomis vertinimo tyrimui vadovavo skirtingose ES ir kitose pasaulio valstybėse aplinkosaugos srityje poveikio aplinkai tyrimus atlikęs italų mokslininkas, „TIG Environmental“ teismo ekspertizės vykdomasis direktorius dr. Carlo Monti.

Beveik 12500 puslapių užimančioje ataskaitoje analizuojama bendrų „Grigeo Klaipėdos“ ir „Klaipėdos vandens“ nuotekų, nes jos susimaišo prieš patekdamos į marias, sudėtis, nuotekų poveikis vietos aplinkai ir biologinei įvairovei, ekologiškai Kuršių marių ir kraštovaizdžio būklei. Nustatyta, kad „Grigeo Klaipėdos“ nuotekų paveiktas Kuršių marių plotas turėjo būti ribotas, o poveikis žuvims bei zooplanktonui nepadarytas.

„TIG Environmental“ taip pat akcentuoja, kad, nustatant žalos gamtai atlyginimą turi būti remiamasi ES direktyva Nr. 2004/35/EB apibrėžtais žalos gamtai atlyginimo principais ir būdais, suteikiant prioritetą nepiniginiam žalos aplinkai kompensavimo metodui.

Atliekamo tyrimo metu buvo pasitelkti Aplinkos apsaugos agentūros, „Klaipėdos vandens“, Klaipėdos jūrų uosto direkcijos monitoringų, Klaipėdos universiteto atliktų Kuršių marių būklės tyrimų, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos tyrimų rezultatai bei nepriklausomose laboratorijose atliktų „Grigeo Klaipėdos“ nuotekų tyrimų duomenys. Dėl bendrovės veikloje susidarantių nuotekų teršalų rūšies kaip rodiklio pasirinkta naudoti BDS₇ medžiagų, bendrojo azoto ir bendrojo fosforo srautus, nes būtent jų valymui yra naudojami biologiniai nuotekų valymo įrenginiai.

Ekspertų ataskaitoje teigiama, kad „Grigeo Klaipėdos“ nuotekose buvusio azoto ir fosforo poveikis Klaipėdos sąsiaurio (ir Kuršių marių) vandens kokybei buvo tikėtinais žemas arba visai nereikšmingas. Ataskaitos išvados taip pat patvirtino, kad dėl didelių kiekių skirtumų, lyginant

išleidžiamas nuotekas iš „Klaipėdos vandens“ nuotekų išleistuvo su Klaipėdos sąsiaurio (ir Kuršių marių) vandens kiekiu, ir dėl BDS₇ sumažėjimo vykstant organinių medžiagų oksidacijai, tikėtina, kad „Grigeo Klaipėdos“ nuotekų BDS₇ koncentracijos paveiktas Kuršių mariose plotas turėjo būti ribotas. Modeliavimo rezultatai patvirtino, kad BDS₇ medžiagų išleidimo poveikis net blogiausio scenarijaus atveju, modeliuojant, kad 85 proc. bendrovės nuotekų galėjo būti leidžiamos biologiškai nevalytos, pasireiškia tik zonoje, esančioje šalia išleistuvo vietos. Išvadą sustiprina faktas, kad duomenų apie leistinos deguonies koncentracijos sumažėjimą Klaipėdos sąsiauryje oficialiuose monitoringuose nustatyta nebuvo.

Vykdamas skaičiavimus „TIG Environmental“ ekspertai atsižvelgė į tai, kad suapvalinta vidutinė Klaipėdos sąsiaurio vandenyje esančio deguonies koncentracija buvo 8 mg/l. Jų skaičiavimais, į Klaipėdos sąsiaurį atiteka vidutiniškai 840 m³/s vandens srautas¹. Atsižvelgiant į šį vandens kiekį ir vandenyje esančią 8 mg/l deguonies koncentraciją, apskaičiuotas bendras deguonies srautas sąsiauryje yra 6720 g/s, o didžiausia galima BDS₇ medžiagų apkrova, kurią galėjo sukurti „Grigeo Klaipėdos“ nuotekos, susimaišiusios su „Klaipėdos vandens“ nuotekomis, buvo maždaug 62,5 g/s.

Taigi didžiausias BDS₇ medžiagų lemiamas deguonies suvartojimas, kurį galėjo sukelti „Grigeo Klaipėdos“ nepilnai išvalytų nuotekų ir „Klaipėdos vandens“ valytų nuotekų kiekis, atitinka apytiksliai 1 proc. Klaipėdos sąsiaurio deguonies srautų. Tai reiškia, kad cheminis sistemos atsistatymas, sustabdžius BDS₇ medžiagų su nuotekomis srautus, įvyksta akimirksniu.

Išvadose taip pat minima, kad bendrojo azoto srautui nebuvo viršyta 10 mg/l, o bendrojo fosforo srautui – 0,5 mg/l ribinė vertė. Taip pat ataskaitoje, remiantis Aplinkos apsaugos agentūros metinių Kuršių marių vandens būklės tyrimo ataskaitų duomenimis, nurodoma, kad nuo 2012 iki 2016 metų į Kuršių marias iš gretimų ūkių ir miestų Nemunas atplukdė nuo 1 236 iki 1 795 t/metus fosforo ir nuo 31 752 iki 62 680 t/metus azoto. Mariose pasireiškia kaupiamasis šių maistingųjų medžiagų poveikis ekologinėms sąlygoms, tačiau papildomas „Grigeo Klaipėdos“ leistų maistingųjų medžiagų kiekis galėjo sudaryti itin mažą maistingųjų medžiagų prietakos į Kuršių marias dalį: nuo 0,009 proc. iki 0,046 proc. azoto ir nuo 0,02 proc. iki 0,13 proc. fosforo.

Buvo vertintas BDS₇ medžiagų srauto poveikis Klaipėdos sąsiaurio paviršiniams vandens sluoksniams šalia išleistuvo ir Klaipėdos uosto (toliau – uostas) zonos. Tačiau vidutinis koncentracijos sumažėjimas lyginant geriausią ir blogiausią scenarijų yra mažas. Žemiausia vidutinė deguonies koncentracija, blogiausio scenarijaus atveju, paviršiniuose vandens sluoksniuose, uosto zonoje siekia 8,8 mg/l. Taip pat modeliavimas patvirtino, kad nuotekos nepadarė poveikio bentoso (kuršių marių dugno) sluoksniams, todėl poveikio nepatyrė ir bentoso bendrijos.

Ekspertų išvadose nurodoma, kad bendrovės iš dalies nevalytose nuotekose esančios BDS₇ medžiagos, bendrasis azotas ir bendrasis fosforas neturėjo poveikio žuvų bendrijai, įskaitant demersines (dideliame gylyje ir prie pat dugno gyvenančias) ir migruojančias žuvis. Tikėtina, kad zooplanktonui poveikio taip pat nebuvo, nes ribinė deguonies koncentracija, kuri galėtų padaryti poveikį šiai bendrijai, yra lygi 4,5 mg O₂/l.

Pastaba: šaltinis: Gasiūnaitė, Z.R., D. Daunys, S. Olenin, and A. Razinkovas. 2008. "The Curonian Lagoon." In *Ecology of Baltic Coastal Waters*, edited by U. Schiewer. Berlin: Springer

Atsižvelgiant į tai, kad su „Grigeo Klaipėdos“ leistomis nepilnai valytais nuotekomis siejamas azotas ir fosforas sudaro itin mažą visos prietakos dalį, daroma išvada, kad minėtos maistinės medžiagos neturi išmatuojamo poveikio Kuršių marioms, taip pat nėra numatomo ekologinių funkcijų pokyčio, sietino su bendrovės nepilnai valytų nuotekų leidimu.

Apie „TIG Environmental“

„TIG Environmental“ – tarptautinė bendrovė, atliekanti mokslinius tyrimus vandens ar gruntinių vandenų užterštumui nustatyti ne tik dabartiniu, bet ir ankstesniu laikotarpiu. Įmonė teikia technines paslaugas, siekiant identifikuoti ir įvertinti užterštas vietas.

Carlo Monti – „TIG Environmental“ teismo ekspertizės vykdomasis direktorius. Jis visame pasaulyje žinomas mokslininkas, besispecializuojantis aplinkosauginės teismo ekspertizės ir taršos cheminėmis medžiagomis srityse. Dr. C. Monti yra įgijęs Milano universiteto biologijos magistro laipsnį, o Parmos ir Kalifornijos Deviso universitetuose – aplinkos apsaugos mokslų daktaro (Ph.D.) laipsnį.

Apie Dr. C. Monti patirtį

Dr. Carlo Monti turi daugiau kaip 25-erių metų patirtį vertinant upių srauto reguliavimą ir keitimą, cheminių medžiagų leidimą į vandens telkinių baseinus, ežerus, lagūnas, jūros vandenį ir transformacijas juose bei branduolinės energijos poveikį aplinkai. Jis dirbo su daugybe projektų, kurių metu buvo vertinamos žmogaus veiklos, energijos gamybos ir naftos bei dujų pramonės veiklos, maistingųjų ir cheminių medžiagų leidimo į aplinką įtaka vandens ir sausumos ekosistemoms.

Dr. Monti atliko daugybę rizikos ir poveikio aplinkai įvertinimų, susijusių su vietovėmis ir ištekliais, kuriems poveikį darė pramoninių nuotekų leidimas į vandens ekosistemas. Tyrimai buvo atliekami Europoje, Šiaurės Afrikoje, Pietų Amerikoje, Centrinėje Amerikoje, Azijoje ir Artimuosiuose Rytuose bei Persijos įlankos regione. Dr. Monti konsultavo Italijos Vyriausybę, kuriant šalies įstatymus, susijusius su rizikos dirvožemiui, nuosėdoms, požeminiams vandenims ir žalos aplinkai įvertinimu, užtikrinant sklandų jų įgyvendinimą.

Jis yra 2013 metais Oxford University Press išleisto autoritetingo leidinio „The EU Environmental Liability Directive: A Commentary“ bendraautorius.

Stambiausi dr. C. Monti poveikio aplinkai ir rizikos vertinimo projektai:

- Vadovavo teismo ekspertizės projektui, kuris buvo vykdomas siekiant įvertinti „ENEL“ bendrovės (Roma) Porto Tolėje padarytą žalą sveikatai.
- Vadovavo Tarante veikiančios ir didelio susidomėjimo sulaukusios bendrovės „ILVA“ padarytos žalos sveikatai vertinimui.
- Vertino sveikatai ir aplinkai kylančią riziką dėl nuotekų, kurias į Diuranso upę (Provansas, Prancūzija) leido chlorintus angliavandenilius gaminantis objektas.
- Atliko poveikio aplinkai tyrimus dviem naftos platformoms, esančioms Libijos jūroje (Bouri laukas).
- Tyrė nuotekas, praeityje leistas iš chlorintus angliavandenilius gaminančio objekto į Diuranso upę (Provansas, Prancūzija), ir dėl to atsiradusią riziką aplinkai.
- Atliko apibūdinimo, rizikos vertinimo ir projektavimo procesą Trieste esančiam nacionaliniam objektui, kuriame buvo užteršti dirvožemis ir požeminiai vandenys.